

ASSESSING THE POTENTIAL FOR ECO-TOURISM DEVELOPMENT ASSOCIATED WITH DUOM TEMPLE HISTORIC REGION IN PHU LUONG DISTRICT, THAI NGUYEN PROVINCE

Nguyen Thi Quynh, Phan Dinh Binh*,

Trieu Thi Hang, Phan Kieu Chinh

TNU - University of Agriculture and Forestry

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received:	03/6/2021	An assessment of the potential for the ecotourism development associated with Duom temple historic site was implemented in Phu luong district, Thai Nguyen province. The method of field survey and using the questionnaire form was used to collect documents and data for the study. The result shown that, in addition to the main area, which is Duom Temple (1500 ha), there are two areas with potential for ecotourism development, which are: Dong Xien cultural village (lake and flower valley) with an area of about 550 hectares in Yen Lac commune and Ha cultural village has an area of 450 hectares in Yen Do commune. Ecotourism development is an opportunity for local people to increase their income, improve their lives, protect the ecological environment and public health and develop sustainably in the future. At the same time, it attracts researchers, students, graduate students, etc to study the cultural values, land and Phu Luong people in the past, present and future.
Revised:	08/6/2021	
Published:	09/6/2021	
KEYWORDS		
Tourism		
Ecotourism		
Tourism development		
Relic sites		
Tourism potentials		

ĐÁNH GIÁ TIỀM NĂNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI GẮN VỚI KHU DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỀN ĐUÔM, HUYỆN PHÚ LƯƠNG, TỈNH THÁI NGUYÊN

Nguyễn Thị Quỳnh, Phan Đình Bình*,

Triệu Thị Hằng, Phan Kiều Chinh

Trường Đại học Nông Lâm - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO		TÓM TẮT
Ngày nhận bài:	03/6/2021	Nghiên cứu tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với khu di tích lịch sử Đền Đuôm được thực hiện tại huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên. Khảo sát thực địa và điều tra theo mẫu phiếu điều tra đã được sử dụng để thu thập tài liệu, số liệu phục vụ cho nghiên cứu. Kết quả nghiên cứu cho thấy, ngoài khu chính là Đền Đuôm (1500 ha) còn có hai khu có tiềm năng phát triển du lịch sinh thái đó là: Khu làng văn hóa Đồng Xiền (hồ và thung lũng hoa) có diện tích khoảng 550 ha tại xã Yên Lạc; Khu xóm văn hóa Xóm Hạ có diện tích 450 ha tại xã Yên Đỗ. Việc phát triển du lịch sinh thái là cơ hội cho người dân địa phương tăng thu nhập, cải thiện đời sống, bảo vệ môi trường sinh thái và sức khỏe cộng đồng. Đồng thời thu hút các nhà nghiên cứu, sinh viên, nghiên cứu sinh... nghiên cứu về các giá trị văn hoá, đất và người Phú Lương trong quá khứ, hiện tại và tương lai.
Ngày hoàn thiện:	08/6/2021	
Ngày đăng:	09/6/2021	
TỪ KHÓA		
Du lịch		
Du lịch sinh thái		
Phát triển du lịch		
Điểm di tích		
Tiềm năng du lịch		

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.4583>

* Corresponding author. Email: dinhbinh.tuaf@gmail.com

1. Đặt vấn đề

Ngày nay du lịch thế giới tiếp tục tăng trưởng mạnh và có ảnh hưởng lớn đến đời sống kinh tế - xã hội trên toàn cầu. Du lịch trở thành một trong những trụ cột chính của thương mại quốc tế, là nguồn thu nhập quan trọng cho nhiều nước đang phát triển [1]. Cùng với lượng khách du lịch tăng nhanh, xu hướng các loại hình du lịch đã và đang thay đổi đáng kể [2]. Sự lựa chọn của khách du lịch trên toàn cầu cho thấy, những loại hình du lịch thân thiện với môi trường như du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng, du lịch nghỉ dưỡng và du lịch phục vụ nhu cầu sức khỏe, làm đẹp... ngày càng được ưa chuộng hơn [3], [4]. Loại hình du lịch sinh thái đang ngày càng phát triển mạnh mẽ hơn do đem lại nhiều lợi ích về kinh tế, môi trường, an sinh xã hội [5]; lấy cộng đồng người dân địa phương, bản địa làm trung tâm phát triển hoạt động du lịch, bảo vệ môi trường, quản lý tài nguyên thiên nhiên [6]. Thực tế cho thấy, quá trình hoạt động của các dự án du lịch đang gặp phải những thách thức và áp lực rất lớn từ các hoạt động phát triển kinh tế, từ cộng đồng địa phương... [7]. Nhiều giải pháp đưa ra nhằm đảm bảo được mục tiêu phát triển và hỗ trợ cho bảo tồn [8]. Trong đó, du lịch sinh thái, du lịch tâm linh được coi là giải pháp hữu hiệu, không chỉ góp phần tạo công ăn việc làm cho người dân địa phương mà còn thúc đẩy việc bảo tồn, giảm tác động tiêu cực của con người đối với rừng, đồng thời đóng góp tích cực cho sự phát triển kinh tế-xã hội của địa phương [9]. Theo đó, các dự án du lịch nói chung gặp phải nhiều thách thức và áp lực, và du lịch sinh thái, du lịch tâm linh là một hướng đi mới, một giải pháp có thể khắc phục được những thách thức, áp lực đó. Hiện nay, tỉnh Thái Nguyên có một số mô hình du lịch sinh thái nông nghiệp như: trải nghiệm vườn hoa, đồi chè, làng nghề... Một số tuyến điểm hình đã trở thành thương hiệu thu hút du khách như tham quan như làng du lịch sinh thái Thái Hải, vườn hoa Wonderland... Các mô hình du lịch sinh thái với sự tham gia trực tiếp của người dân bản địa, đã tạo nên sự phong phú, hấp dẫn của các sản phẩm du lịch [10], đồng thời đem lại thu nhập cao hơn cho bà con nông dân, trở thành một phương thức xóa đói, giảm nghèo hiệu quả [11]. Huyện Phú Lương, là một huyện miền núi trung du phía Bắc, tiếp giáp với tỉnh Bắc Kạn và nổi tiếng với đặc sản chè ngon, gạo nếp vải... nổi tiếng khắp vùng. Không chỉ có vậy, Phú Lương nằm ở cửa ngõ của vùng an toàn khu, phen đậu vững chắc bảo vệ Thủ đô kháng chiến, có nhiều danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử văn hóa, là nơi hội tụ của những nét văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc vùng Việt Bắc [8]. Hiện nay, phía Tây của huyện với các điểm di tích quan trọng nằm liền kề với ATK Định Hóa đó là: Di tích nơi tổ chức Đại hội chiến sỹ thi đua toàn quốc lần thứ nhất (tại xóm Khuân Lân xã Hợp Thành), Đền Đuôm di tích lịch sử cấp Quốc gia và Lễ hội Đền Đuôm di sản văn hóa phi vật thể Quốc gia được tổ chức vào dịp mùng 6 tháng giêng hàng năm, do đó huyện có tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với các khu di tích lịch sử [12]. Vì vậy, nghiên cứu được thực hiện nhằm mục đích đánh giá hiện trạng và tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với điểm di tích lịch sử văn hóa Đền Đuôm trên địa bàn huyện Phú Lương.

2. Nội dung và phương pháp nghiên cứu

2.1. Nội dung

Đánh giá hiện trạng và tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với điểm di tích lịch sử văn hóa Đền Đuôm trên địa bàn huyện Phú Lương.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp điều tra, khảo sát thu thập số liệu sơ cấp: Dùng phương pháp khảo sát thực địa và mẫu phiếu điều tra tiến hành phỏng vấn 90 hộ dân tại các xã gần điểm di tích Đền Đuôm và tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gồm: xã Động Đạt, Yên Lạc, Yên Đỗ để điều tra tiềm năng phát triển du lịch sinh thái, thu thập các thông tin liên quan đến đời sống và định hướng khai thác, quản lý du lịch sinh thái theo phương pháp chọn mẫu ngẫu nhiên.

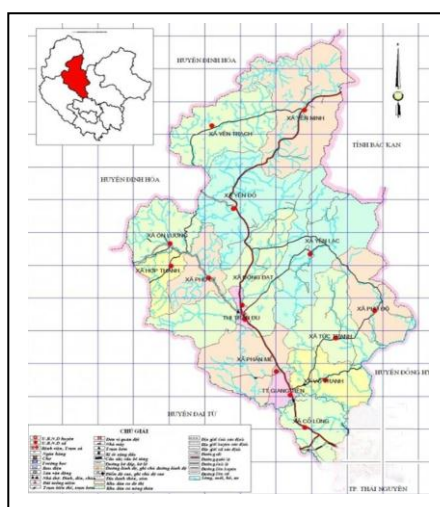
Phương pháp thu thập số liệu thứ cấp: Số liệu, tài liệu thứ cấp được thu thập từ Phòng Tài nguyên và Môi trường; Phòng Văn hóa, Thể thao và Du lịch; UBND các xã: Động Đạt, Yên Lạc, Yên Đỗ.

Phương pháp phân tích và xử lý số liệu: Số liệu được kiểm tra, xử lý, tính toán trên máy tính bằng phần mềm Excel.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Vài nét về điều kiện tự nhiên huyện Phú Lương

Vị trí địa lý: Phú Lương là huyện miền núi, nằm ở vùng phía Bắc của tỉnh Thái Nguyên. Phía Bắc giáp với huyện Chợ Mới (tỉnh Bắc Kạn); phía Nam và Đông Nam giáp thành phố Thái Nguyên; phía Tây giáp huyện Định Hóa; phía Tây Nam giáp huyện Đại Từ; phía Đông giáp huyện Đồng Hỷ. Huyện lỵ đặt tại thị trấn Đu, cách trung tâm thành phố Thái Nguyên 22 km về phía Bắc (Hình 1).

Hình 1. Sơ đồ vị trí địa lý huyện Phú Lương

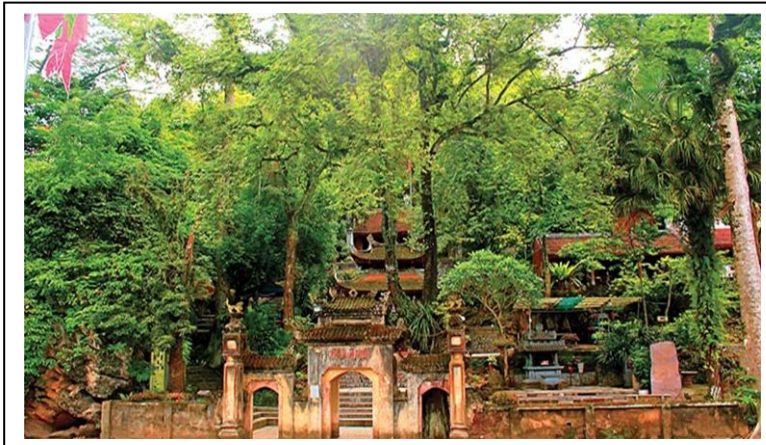
Tài nguyên nhân văn: Huyện có tổng diện tích tự nhiên 35.071 ha, có 13 xã và 02 thị trấn, dân số trên 100.000 người, có 8 dân tộc chủ yếu sinh sống (tỷ lệ dân tộc thiểu số chiếm gần 50%). Trên địa bàn huyện có 3 tôn giáo chính là đạo Công giáo, đạo Phật giáo và đạo Tin lành [9]. Toàn huyện hiện có 118 di tích, trong đó 04 di tích cấp quốc gia, 12 di tích cấp tỉnh, 40 đình, đền, chùa, miếu, điện thờ. Nhân dân các dân tộc huyện Phú Lương giàu truyền thống cách mạng, nhân dân và các lực lượng vũ trang nhân dân huyện và 8 xã đã được Chủ tịch Nước phong tặng danh hiệu anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân trong kháng chiến chống thực dân Pháp, 01 xã được phong tặng danh hiệu anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân trong thời kỳ đổi mới [7]. Trong những năm gần đây, Phú Lương đã có nhiều thay đổi tích cực, kinh tế ngày càng phát triển, văn hoá xã hội có nhiều tiến bộ, an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội được giữ vững.

3.2. Khái quát và một số kết quả hoạt động của Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuổm

3.2.1. Khái quát

Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuổm (quang cảnh như hình 2) thuộc xã Động Đạt, huyện Phú Lương được xây dựng từ thời nhà Lý thờ phò mã Dương Tự Minh cùng hai người vợ là Diên Bình công chúa và Thiệu Dung công chúa. Dương Tự Minh là một vị tướng tài ba của vương triều nhà Lý, người có công lớn trong việc giành lại đất đai từ tay giặc Tống và bảo vệ vững chắc vùng biên cương phía bắc Đại Việt. Sau khi ông mất, nhân dân lập Đền thờ tự tại chân núi Đuổm. Hàng năm, ngày mùng 5, mùng 6 tháng Giêng, nhân dân trong huyện tổ chức Lễ hội Đền Đuổm

tưởng nhớ danh tướng Dương Tự Minh và cầu cho mùa màng tốt tươi, vạn vật sinh sôi nảy nở [8]. Với tầm quan trọng và giá trị của di tích, Đền Đuôm đã được xếp hạng là di tích cấp Quốc gia năm 1993 và Lễ hội Đền Đuôm được công nhận di sản văn hóa phi vật thể quốc gia năm 2017. Di tích lịch sử danh lam thắng cảnh Đền Đuôm ngoài các giá trị lịch sử còn mang giá trị giáo dục truyền thống, giáo dục đạo đức cho các thế hệ và là biểu tượng cho tinh thần yêu nước, chống giặc ngoại xâm của nhân dân ta.

Hình 2. Quang cảnh khu Di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuôm [8]

3.2.2. Một số kết quả hoạt động trong giai đoạn 2015- 2020

* *Hiện trạng các công trình thờ tự*: hiện nay các công trình thờ tự hầu như được giữ nguyên kiến trúc cũ từ thời Nhà Lý. Khu vực núi đá vôi được bảo tồn tốt, với khung cảnh cổ kính, nguyên sơ. Quần thể di tích lịch sử danh lam thắng cảnh được xây dựng từ thế kỷ thứ XIII, thời nhà Lý. Hiện trạng tại khu di tích gồm có: Các khu thờ tự (*Miếu Sơn Thân, Phủ Bà, đền Thượng, đền Trung và khu đền Mẫu thượng ngàn*), công trình phục vụ công tác quản lý (*khu nhà đón khách, khu hội trường và phòng chức năng*), các công trình phục vụ tổ chức Lễ hội (*sân tổ chức lễ hội*) và khu vực thắng cảnh núi đá vôi. Các công trình thuộc di tích Đền Đuôm thường xuyên được quan tâm, tu bổ, tôn tạo phục vụ đời sống tâm linh của nhân dân.

* *Công tác nghiên cứu*: Ban quản lý khu di tích phối hợp với các cơ quan chức năng làm tốt công tác nghiên cứu, phục dựng các nghi lễ. Ủy ban Nhân dân huyện đã phối hợp Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Cục Di sản Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch tổ chức 02 cuộc hội thảo: Hội thảo khoa học “*Bảo tồn, phát huy di tích lịch sử quốc gia, di sản văn hóa phi vật thể quốc gia Lễ hội Đền Đuôm huyện Phú Lương giai đoạn 2017-2020, định hướng đến năm 2025*”, Hội thảo khoa học phục dựng một số nghi thức trong lễ hội Đền Đuôm theo truyền thống; tổ chức nghiên cứu, khảo sát lập hồ sơ và đề nghị Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch đưa Lễ hội Đền Đuôm vào danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia năm 2017.

* *Công tác bảo tồn, thực hành nghi lễ*: Công tác này được UBND huyện giao cho Phòng Văn hóa, thể thao và Du lịch và Ban quản lý khu di tích triển khai thực hiện hiệu quả. Phối hợp hoàn chỉnh kịch bản phục dựng một số nghi thức trong lễ hội Đền Đuôm theo truyền thống, đầu tư mua 150 bộ trang phục phục vụ các nghi lễ; tổ chức 06 đợt tập huấn chuyển giao kịch bản thực hành lễ hội cho trên 400 lượt người - là đại diện cho nhân dân xã Động Đạt tham gia điều hành, thực hành các nghi lễ tại Lễ hội Đền Đuôm. Việc trao truyền được thực hiện bài bản, người dân từng bước tiếp nhận và làm chủ các nghi lễ.

* *Công tác tổ chức lễ hội hàng năm*: UBND huyện hàng năm tổ chức thành công Lễ hội Đền Đuôm. Tại lễ hội, các hoạt động phân hội mang đậm bản sắc văn hóa các dân tộc huyện Phú Lương được tổ chức thu hút đông đảo nhân dân và du khách tham gia. Đến nay các hoạt động đã đi vào nền nếp, trở thành hoạt động truyền thống.

* *Công tác đầu tư tu bổ, tôn tạo và mở rộng không gian di tích*: UBND huyện và Ban quản lý khu di tích kịp thời khắc phục sửa chữa các điểm xuống cấp, xây dựng 03 hạng mục phục vụ công tác tổ chức Lễ hội và nâng tầm di tích.

* *Công tác tuyên truyền quảng bá*: Các đoàn thể chính trị xã hội tổ chức các hoạt động chăm sóc, tham quan, dâng hương tại Đền vào các dịp kỷ niệm, các hoạt động ngoại khóa, tổ chức các cuộc thi tìm hiểu, giới thiệu về các di tích, các nét đẹp văn hóa của dân tộc gắn với di tích Đền Đuôm, tiếp tục phát huy hiệu quả của công tác tuyên truyền trên không gian mạng, chia sẻ, đăng tải hơn 1.700 lượt tin bài, hình ảnh quảng bá. Điểm Di tích Đền Đuôm được lựa chọn đăng tải trên trang Tourist Thái Nguyên do Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Thái Nguyên quản lý, được giới thiệu là một trong những địa danh nổi bật, tư vấn khuyến khích khách tham quan khi đến Thái Nguyên. Tuy nhiên công tác phát triển du lịch sinh thái gắn với điểm di tích này chưa được quan tâm thích đáng để khai thác hết tiềm năng du lịch trên địa bàn huyện và kết nối với các tuyến du lịch trong khu vực.

3.3. Tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuôm

3.3.1. Hoàn thiện xây dựng các công trình liên quan

Theo kết quả điều tra, khảo sát ngoài khu đền chính thờ phò mã Dương Tự Minh, để phát triển du lịch sinh thái gắn với khu di tích này cần tôn tạo, xây dựng và cắm bia các công trình liên quan (chi tiết ở bảng 1) như sau:

Bảng 1. Các công trình, điểm tích cần cải tạo tu bổ

STT	Tên công trình	Diện tích (m ²)	Đánh giá hiện trạng	Yêu cầu trong tu bổ, tôn tạo
1	Khu cảnh quan núi đá vôi	30.000	Một số hộ dân lấn chiếm	Giải quyết tình trạng lấn chiếm
2	Hang Sứa	100	Nằm trong khu núi Đá Vôi	Dựng bia, ghi dấu tích
3	Giếng Dội	943	Chưa nằm trong danh mục khảo tá di tích Đền Đuôm	Bổ sung vào danh mục khảo tá di tích và quan tâm tôn tạo cảnh quan.
4	Ao Chuông Lăn	1000	Chưa nằm trong danh mục khảo tá di tích Đền Đuôm	
5	Dốc Hạ Mã		Chưa dựng bia đánh dấu; chưa nằm trong danh mục khảo tá của di tích Đền Đuôm	Cắm mốc, dựng bia gia dấu tích
6	Hang Gió		Hiện đường đi lên đã bị phủ kín bởi cây cối.	Cải tạo lối lên

(Nguồn: Ban quản lý khu di tích và khảo sát thực địa)

Giếng Dội: Cách đền chính khoảng 500 mét về phía đông nam có một giếng nước trong vắt, người dân địa phương thường quen gọi là Giếng Dội. Giếng Dội là địa điểm thực hành nghi lễ Rước đất, rước nước trong lễ hội Đền Đuôm, là nghi lễ quan trọng của đồng bào Tày ở Phú Lương để cầu xin Mẹ đất, Mẹ nước phù hộ cho đất đai luôn màu mỡ, cho nguồn nước không bao giờ cạn, giúp người dân trong vùng có đủ đất, đủ nước để sản xuất làm ăn, để cho cuộc sống quanh năm no đủ.

Dốc Hạ Mã: Cách 1500 mét về phía nam Đền Đuôm là một con dốc cao, đỉnh dốc có một bãi bằng được gọi là bãi quanh voi (buộc voi). Tương truyền xưa Đức thánh Đuôm ngự ở nơi này, uy danh của người ai ai cũng cảm phục. Để bày tỏ tình cảm của mình trước anh linh của vị thủ lĩnh tài ba đức độ, khắp phủ Phú Lương từ đời này qua đời khác, khi qua đây tất thấy đều xuống ngựa. Vì thế tên con dốc được gọi là Hạ Mã.

Ao Chuông lăn: Đứng trên bãi quanh voi, nhìn về hướng đông, du khách sẽ nhìn thấy những dấu tích còn lại của truyền thuyết về Ao Chuông lăn.

Hang Sứa: Nằm trong quần thể núi Đuôm có một hang đá khá rộng, kín đáo, từ đây có thể bao quát được toàn bộ khung cảnh làng Đuôm. Người dân địa phương gọi là Hang Sứa. Dương Tự Minh được vua Lý Nhân Tông phong Phò mã và giao cho ông làm thủ lĩnh phủ Phú Lương, cai

quần cả một vùng rộng lớn gồm thượng Cao Bằng hạ Lục đầu giang. Với con mắt của nhà quân sự tài ba, Dương Tự Minh đã nhận ra rằng hang sữa là một địa điểm lợi thế cho việc quân cơ “Thuận đường tiến- tiện đường lui” và ông đã lựa chọn hang Sữa làm nơi bàn việc quốc kế dân sinh. Hang sữa đã được muôn dân trăm họ ví như bầu sữa mẹ- nơi khởi nguồn của sức sống làng Đuôm.

Hang Gió: Là hang đá tự nhiên nối từ đỉnh núi Đuôm thông xuống dòng sông ngầm tụ nước thiêng cho Giếng Dội. Hang Gió kết nối nơi giao hòa âm dương, tạo linh khí cho núi Đuôm, mùa Hè hơi mát, mùa Đông hơi nóng bốc lên nghi ngút, tạo cân bằng cho con người khi chiêm ngưỡng đỉnh núi.

3.3.2. Tiềm năng phát triển các khu du lịch sinh thái gắn với Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuôm

Trên cơ sở định hướng phát triển du lịch của huyện, theo kết quả điều tra khảo sát tại các xã: Động Đạt, Yên Lạc, Yên Đỗ cho thấy nhu cầu phát triển du lịch sinh thái gắn với di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuôm trên địa bàn huyện Phú Lương, chi tiết cụ thể như số liệu Bảng 2.

Bảng 2. Tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuôm

TT	Tên địa danh có tiềm năng	Địa điểm (xã)	Diện tích (ha)	Sản phẩm du lịch đặc trưng
1	Khu xóm Đuôm	Động Đạt	1500	Cảnh quan núi đá vôi và các điểm tích liên quan quanh Đền Đuôm, sản vật đặc trưng của địa phương
2	Khu làng văn hóa Đồng Xiền, (hồ và thung lũng hoa)	Yên Lạc	550	Các dịch vụ trên mặt nước hồ và cảnh quan quanh hồ, khu thung lũng hoa, khu nhà sàn của người dân tộc Sán Chay, Dao
3	Khu xóm Hạ	Yên Đỗ	450	Khu nhà sàn của người dân tộc Tày, cánh đồng lúa nếp đặc sản, các sản phẩm đặc trưng từ lúa nếp (Lễ hội bánh dày)

(Nguồn: Khảo sát thực tế và phỏng vấn người dân địa phương)

Qua điều tra, khảo sát thực tiễn cho thấy đặc điểm nổi bật của các khu dự kiến phát triển du lịch sinh thái như sau:

- Khu làng văn hóa Đồng Xiền xã Yên Lạc (hồ và thung lũng hoa): Cách Khu Đền Đuôm 5 km về phía đông là xóm Đồng Xiền. Giữa bốn bề núi đá và những khu rừng nguyên sinh là nơi quần tụ gần 50 nếp nhà sàn của người dân xóm Đồng Xiền. Đến đây du khách được nghỉ chân dưới bóng mát của cây đa cổ thụ hàng trăm tuổi, được bơi thuyền trên hồ Đồng Xiền và ngắm những cánh rừng phòng hộ đầu nguồn sông Cầu. Du khách được tận hưởng bầu không khí trong lành và cảnh sống êm đềm giàu màu sắc dân tộc của đồng bào nơi đây. Đặc biệt là thung lũng tình yêu với muôn vàn loài hoa khoe sắc theo các mùa trong năm và ngắm một trong những cây cạ nổi tiếng của các tỉnh đông bắc bộ trên con đường Quốc lộ 3 mới (Hình 3).

- Từ ngã ba cây số 31 đường quốc lộ số 3 rẽ vào 4 km về hướng tây, là đến xóm Hạ xã Yên Đỗ, một xóm tự quản phát triển của huyện Phú Lương. Đến đây du khách được ngập mình trong khung cảnh yên bình mang đậm sắc thái của dân tộc Tày Việt Bắc, không chỉ được nghe tiếng đàn tính tẩu và những điệu then bay bổng giữa ngút ngàn rừng xanh, mà còn được thăm nhà sàn văn hoá, tham dự các trò chơi dân gian, hoà mình trong đời sống tự quản vừa văn minh vừa đậm đà bản sắc dân tộc [7]. Đặc biệt du khách đến thăm làng vào dịp mùng 10 tháng 10 âm lịch, du khách sẽ được chứng kiến không khí của một lễ hội Bánh dày truyền thống đặc sắc của dân tộc Tày. Đây là lễ hội mừng cơm mới và cầu cho bản làng có những vụ sau bội thu, cũng là dịp để các nam thanh, nữ tú thể hiện tài năng và đón du khách thập phương về dự hội. Xóm Hạ đã được công nhận làng văn hoá tiêu biểu cấp tỉnh, với tiềm năng du lịch sinh thái sẽ làm hài lòng du khách khi đến thăm.

Ngoài khu Đền Đuôm đã được các cấp quan tâm đầu tư, phát triển còn có 2 khu dự kiến ưu tiên cho phát triển du lịch sinh thái như đã trình bày ở trên trước mắt cũng như lâu dài để gắn kết du lịch với quảng bá, giáo dục truyền thống lịch sử, văn hóa cho người dân và du khách thập phương đồng thời phát triển kinh tế, tăng thu nhập cho người dân địa phương trên địa bàn huyện Phú Lương.

Hình 3. Quang cảnh cầu cận quốc lộ 3 mới và Hồ Đồng Xiền [8]

3.4. Một số giải pháp phát triển du lịch sinh thái gắn với Khu di tích lịch sử Quốc gia Đền Đuổm

- *Vấn đề xây dựng và khai thác sản phẩm du lịch gắn với phát triển du lịch sinh thái:* Căn cứ vào tiềm năng tài nguyên và sản phẩm du lịch cũng như nhu cầu của du khách đến Phú Lương trong thời gian qua, cần tập trung xây dựng và khai thác sản phẩm du lịch gắn với bảo tồn các di tích như sau: Xây dựng và khai thác sản phẩm du lịch gắn liền với các di tích lịch sử, danh lam thắng cảnh. Xây dựng các tour, tuyến du lịch trên địa bàn huyện theo 2 hướng: Tour du lịch tâm linh gắn kết cụm Di tích Đền Trình (Giang Tiên) - Đền Đuổm - Xóm Hạ xã Yên Trạch; Tour du lịch trải nghiệm: Đền Đuổm (Động Đạt) - Đồng Xiền (Yên Lạc) - Đồng Tâm (Tức Tranh). Khai thác tuyến du lịch Hà Nội - Phổ Yên - Thái Nguyên – Phú Lương - ATK Định Hóa.

- *Đối với chính quyền địa phương:* Để công tác phát triển du lịch sinh thái gắn với các điểm di tích lịch sử Đền Đuổm mang lại hiệu quả, phải giải quyết tốt các vấn đề cấp thiết đang đặt ra hiện nay như: cần thực hiện tốt vai trò quản lý trong công tác bảo tồn, tôn tạo di tích; tăng cường công tác tuyên truyền, giáo dục và phổ biến pháp luật cho tầng lớp nhân dân; thực hiện chính sách ưu đãi đối với cộng đồng trong việc phát triển du lịch sinh thái.

- *Đối với cộng đồng dân cư:* Trong gian đoạn hiện nay, phát triển du lịch sinh thái góp phần giải quyết công ăn việc làm, cải thiện thu nhập, nâng cao mức sống cho cộng đồng người dân địa phương. Kết quả này còn là yếu tố tích cực góp phần phát huy vai trò của cộng đồng cư dân trong việc hạn chế tác động tiêu cực của cộng đồng tới di tích, giá trị cảnh quan, tài nguyên, môi trường du lịch... Bên cạnh đó, cộng đồng dân cư còn có vai trò tham mưu cho chính quyền địa phương, doanh nghiệp du lịch xây dựng các sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù của địa phương, phục vụ các đối tượng du khách, nhằm khai thác hiệu quả giá trị của các di tích lịch sử trên địa bàn huyện. Kết nối với các công ty lữ hành, du lịch để quảng bá giới thiệu về tiềm năng du lịch của điểm di tích. Đồng thời là địa điểm thu hút cho các đoàn nghiên cứu, sinh viên, nghiên cứu sinh... nghiên cứu về các giá trị văn hoá, đất và người Phú Lương.

4. Kết luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy huyện Phú Lương có tổng diện tích tự nhiên 34.977,9 ha, nằm ở cửa ngõ của vùng an toàn khu, thủ đô kháng chiến, có nhiều danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử văn hóa, là nơi hội tụ của những nét văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc vùng Việt Bắc. Hiện nay, nổi tiếng nhất trên địa bàn huyện là Đền Đuổm - di tích lịch sử cấp Quốc gia Đền Đuổm, do đó huyện có tiềm năng phát triển du lịch sinh thái gắn với các khu di tích lịch sử này. Kết quả nghiên cứu cũng chỉ rõ ngoài khu chính là Đền Đuổm còn có hai khu có tiềm năng phát triển du lịch sinh thái đó là: Khu làng văn hóa Đồng Xiền (hồ và thung lũng hoa) có diện tích khoảng 550 ha tại xã Yên Lạc; Khu xóm văn hóa Xóm Hạ có diện tích 450 ha tại xã Yên Đỗ. Các khu du lịch sinh thái này có tiềm năng phát triển gắn với điểm di tích lịch sử tiêu biểu của huyện Phú Lương là Khu di tích lịch sử Đền Đuổm. Việc phát triển du lịch sinh thái là cơ hội cho người dân địa phương tăng thu nhập, cải thiện đời sống, bảo vệ môi trường sinh thái và sức khỏe cộng đồng. Đồng thời thu hút các nhà nghiên cứu, sinh viên, nghiên cứu sinh... nghiên cứu về các giá trị văn hoá, đất và người Phú Lương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] Ministry of Culture, Sports and Tourism of Viet Nam, *Report on tourism development planning in Vietnam to 2020, vision to 2030* (in Vietnamese), Hanoi, 2013.
- [2] P. H. Nguyen, "Cultural diversity and tourism development in Vietnam," (in Vietnamese), *J. Vietnam Tourism*, no. 11, pp. 61-67, 2010.
- [3] V. M. Dang, C. H. Nguyen, Q. T. Nguyen, D. N. Nguyen, H. C. Hoang, and T. K. O. Le, *Ecotourism*. Bach Khoa Publishing House (in Vietnamese), Ha Noi, 2020.
- [4] V. S. Duong, "Tourism festivals and tourism festivals in Vietnam," *J. Vietnam Tourism*, no. 4, pp. 26-30, 2009.
- [5] T. H. Y. Bui, *Tourism resources*. Education Publishing House (in Vietnamese), Ha Noi, 2007.
- [6] T. L. Pham *et al*, *Ecotourism - Theoretical and practical issues of development in Vietnam*. Education Publishing House (in Vietnamese), Ha Noi, 2002.
- [7] Department of Culture, Sports and Tourism of Phu Luong district, *Report summarizing work in 2020 and work orientation in 2021* (in Vietnamese), 2020.
- [8] Q. S. Bui, "Potential of Phu Luong tourism," October 4th, 2019. [Online]. Available: http://phuluong.thainguyen.gov.vn/gioi-thieu/-/asset_publisher/ViBvx3Jw3M7/content/tiem-nang-du-lich-phu-luong?redirect=%2F. [Accessed October 5th 2021].
- [9] Phu Luong District People's Committee, *Investment project on embellishing and promoting the value of the national historical relic Duom Temple in the period of 2021 - 2025* (in Vietnamese), 2020.
- [10] Q. B. Truong, "The role of cultural heritages in the tourism development in Vietnam," (in Vietnamese), *J. Vietnam Tourism*, no. 3, pp. 22-23, 2005.
- [11] T. T. T. Vu, "Assessing the potential of agricultural tourism in Dai Tu district, Thai Nguyen province," (in Vietnamese), *Scientific and technological information of Thai Nguyen province*, vol. 2, pp. 16-21, 2021.
- [12] Phu Luong District People's Committee, *Report on socio-economic development of Phu Luong district in 2020, development orientation in 2021* (in Vietnamese), 2019.